

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Prima Controversia. An creatio actiua sit in Deo vt actio transiens, aut
immanens?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

cio in Deo ad creaturam non est realis, sed secundum rationem tantum. Relatio verò creaturæ ad Deum
 R. 13. art. 7. est relatio realis, ut supra dictum est, * cum de diuino nomine ageretur.

Ad Secundum dicendum, quod quia creatio significatur ut mutatio, sicut dictum est. * mutatio autem media quodammodo est inter mouens, & motum: idem etiam creatio significatur ut media inter creatorem, & creaturam. Tamen creatio passiuè accepta est in creatura, & est creatura. Neg, tamen oportet, quod alia creatione creetur. Quia relationes (cum hoc ipsum, quod sunt ad aliquid dicantur) non referuntur per aliquas alias relationes, sed per seipsas, sicut etiam supra dictum est, * cum de equalitate personarum ageretur.

R. 42. art. 4. ad 4.

Ad Tertium dicendum, quod creationis, secundum quod significatur ut mutatio, creatura est terminus. sed secundum quod verè est relatio, creatura est eius subiectum, & prius ea in esse, sicut subiectum accidenti. Sed habet quandam rationem prioritatis ex parte obiecti, ad quod dicitur, quod est principium creaturæ. Neg, tamen oportet, quod quamdiu creatura fit, dicatur creari: quia creatio importat habitudinem creaturæ ad creatorem, cum quadam nouitate, seu inceptione.

Sensus quesiti.

QVAESTIO est de creatione passiuè sumpta, & de esse aliquid reale, siue absolutum, siue relatiuum ab ipsa creatura distinctum, ut patet ex modo & forma conclusionis, qua respondet quesito, & ex argumentis quæ militat pro negatiua.

Forma Textus.

CONCL. est. Creatio non ponit aliquid in creatura nisi relationem tantum. Probatur. Deus creando produxit res sine motu; ergo creatio in creatura non est nisi relatio quædam ad creatorem, ut ad principium sui esse. Antecedens probatur: Quod fit per motum, vel mutationem, fit ex aliquo præexistenti; sed fieri ex aliquo præexistenti quamuis contingat in productionibus particularibus aliquorum entium, non tamen potest contingere in productione totius esse à causa vniuersali omnium entium, quæ Deus est; ergo Deus creando producit res sine motu. Consequentia vero probatur: quia subtracto motu ab actione & passione, non remanet nisi relatio, ut dictum est articulo præcedente ad secundum.

Expositio Textus.

QUARE subtracto motu ab actione & passione remaneat sola relatio S. D. ostendit in q. 3. de potent. art. 3. ubi etiam latius explicantur tres hic allatæ responsiones ad argumenta.

Ex responsione ad tertium præsentis articuli iuncta responsioni ad tertium prædicti articuli tertij q. 3. de potentia Dei, collige duplicem distinctionem & responsionem formalem ad argumentum. Prima distinctio est. Relatio, quæ est passiuæ creatio dupliciter potest considerari. Vno modo, quatenus significatur ut mutatio: Alio modo prout verè est relatio. Secunda distinctio est. Relatio hæc, quæ est passiuæ creatio, dupliciter potest considerari. Primò, quo ad esse quo inhæret subiecto ut eius accidens: Secundò quo ad

A eius rationem, qua respicit obiectum, siue terminum, ad quod dicitur, quod est principium creaturæ, prout scilicet ex actione agentis innascitur dicta relatio. Responsio verò ad argumentum tria dicit. Primum. Creationis, prout significatur ut mutatio, creatura est terminus ea posterior. Secundum. Relatio quo ad esse suum considerata, prout inhæret subiecto, posterior est re creata. Probatur; quia accidens posterius est subiecto, intellectu & natura. Tertium. Relatio, quo ad eius rationem qua respicit &c. quadam ratione prior est subiecto. Probatur; quia sic innascitur ex ipsa actione diuina, ut à causa proxima: at actio diuina prior est termino creationis, quod est subiectum dictæ relationis; ergo & ipsa relatio eodem subiecto prior est. Vis huius rationis in hoc consistit, quod relatio, quæ creatio passiuæ est, prout ad principium dicitur creaturæ, & ex eiusdem innascitur operatione, & non ex principijs subiecti, ex parte agentis, & eius actionis se tenet, & quasi vnum cum ea computatur in ordine ad effectum, siue terminum creatione productum: sicque relatio illa, quæ passiuæ creatio est, iam non mera relatio est, sed modum & vim habet actionis Physicæ siue emanationis, seclusa tantum ratione mutationis: ac proinde secundum hanc rationem præcedere dicitur subiectum suum: non ea tamen ratione, qua subiectum est (sic enim eo posterior est) sed ea ratione qua terminus est creatione productus, vel etiam qua ratione respicit hæc relatio principium creaturæ.

Secundò, ex eadem responsione, iuncta responsioni ad sextum dicti art. de pot. collige quatuor dicta. Primū. Nec oportet, ut creatura quamdiu est, dicatur creari. Probatur; quia creatio importat habitudinem creaturæ ad creatorem cum quadam nouitate seu inceptione. Secundum. Non esset inconueniens dicere creaturam, quamdiu habet esse, fieri siue creari à Deo. Probatur ex August. lib. 8. super Gen. ad litteram cap. 10. & 12. & lib. 2. cap. 12. & explicatur exemplo aeris à Sole illuminati. Nam quamdiu lucet aer illuminatur à Sole; ergo similiter creatura quamdiu habet esse creatur à Deo. Tertium est. Nulla differentia est inter primum & secundum dictum, nisi secundum nomen, prout nomen creationis potest accipi cum nouitate vel sine. Vltimum dictum est. Creatura semper refertur ad Deum, quod intelligendum est de creatura formaliter, ut creatura est, & de Deo ut creator est; hæc enim relatio non exigit in creatura nouitatem essendi, sed in totali à Deo dependentia fundamentum habet.

PRIMA CONTROVERSIA.

An creatio actiua sit in Deo ut actio transiens, aut immanens?

MOL. tria dicit. Primum. Creatio est actio transiens, quæ neque est velle diuinum, quo tanquam principio efficiente Deus producit res, neque respectus rationis eiusdem principij efficientis ad res productas. Secundum. Creatio non est mutatio proprie loquendo, sed est influxus realis & absolutus, quo creaturæ ex tempore emanant à Deo: qui influxus

realem habet identitatem cum creaturis pro-
ductis, & ab eis formaliter distinguitur. *Ter-
tium.* Hic influxus vt est Dei, per eum tanquā
per actionem conferentis esse rebus creatis, est
actio vera de prädicamento actionis existens
in creaturis ipsis tanquam in subiecto, deno-
mināsq; Deum ex tempore denominatione
extrinseca createm & producentem creaturas:
& idem influxus, vt eo creaturæ recipiunt esse,
passiueque producuntur in rerum natura, est
vera passio de prädicamento passionis, distin-
cta formaliter à creatione actiua, & à termino
producto, nempe à creatura.

Suar. *disp. 20. Metaph.* dicit duo. *Primū.* Crea-
tio actiue est dependentia creaturæ, vt dicit ha-
bitudinem ad diuinam potentiam, à qua fluit,
feu quatenus est quidam fluxus à Deo. *Secun-
dum.* Hæc dependentia creaturæ à Deo est ali-
quid realiter & intrinsecè existens in creatura,
non omnino idem quod creatura, quæ est ter-
minus illius dependentiæ: sed est modus qui-
dam ex natura rei distinctus ab ipso termi-
no.

Valentia duo dicit. *Primum.* Si creatio acci-
piatur actiue, sic in primis creatio est ipsa ef-
ficientia & intellectio ac volitio diuina per quam
Deus creat: quæ tametsi quo ad entitatem suā
non possit non esse, atque adeò sit necessaria,
tamen, cum sit infinita, habet perfectionem,
vt ex ipsa immutata possit procedere creatura,
& non procedere, & eatenus creaturarum pro-
ductio est libera. *Secundum.* Creatio actiue po-
test etiam dici effectus creatus, vt à Deo pro-
cedit, atque adeò ipsa creatura vt à Deo pro-
cedens, quo pacto creatio est etiam operatio
transiens. Nec tamen sic creatio est aliquid cō-
sideratum vt in creatura, sed vt aliquid à Deo
existens.

Vasq; hic, & *suprà* in notationibus ad *primum a.*
q. 41. tria dicit. *Primum* est. Creatio actio nō
est velle Dei, nec intelligere, sed est relatio in
re creata, à qua relatione Deus nominatur a-
gens extrinseca denominatione ab origine acti-
ua in ipso existente. *Secundum.* Creatio con-
cepta vt actio est medius actus & via inter crea-
torem & creaturam: sicut in diuinis est origo.
Et quamvis sit pura relatio, ea tamen confide-
ratur veluti in fieri & via, & non sicut in facto
esse: atque idèò tanquam actus medius debet
constitui. *Tertium.* Nullum absolutum per
modum realis influxus est de ratione creatio-
nis.

Capr. in 2. *dist. 1. q. 2. a. 3. ad argumenta Aur.*
dicit quinque. *Primum.* Actio Dei non est ali-
ud quàm eius velle & intelligere: nec aliqua e-
ius actio exterior ponenda est, qua dicatur for-
maliter agens, nisi dicatur respectus eius ad
creaturam, vel creaturæ ad ipsum. *Secundum*
ibidem ad secundum Aureoli. Illud velle diuinū,
quod dicimus actionem creatiuam, est velle
imperij, & executio voliti & imperati: Nec
ibi differt executio ab imperio, nisi pro quan-
to executio vltra diuinum velle includit respec-
tum ad effectum temporalem in actu. *Tertium*
ibidem ad tertium. Illud diuinum velle, quod
ponitur actiua creatio, non determinatur ex
natura rei plus ad hoc volitum creatum, quàm
ad suum oppositum, sed Deus ordine suæ sapi-
entiæ liberè se determinauit ab æterno ad hoc vo-
lendum & non illud. *Quartum ibidem ad quar-
tum.* Licet diuinum velle sit actiua creatio,
non tamen ab æterno fuit actiua creatio: Et in-
fra ad septimum ait sumendo agere vel operari,

prout distinguuntur contra facere, conceditur,
quòd ab æterno Deus operatur & agit. *Quin-
tum ibidem ad sextum.* Nulla diuina operatio
aut actio, qua formaliter agit aut operatur, est
transiens in passum, sic quod in passo formali-
ter recipiatur: sed concedi potest, quòd diuina
actio dicitur quandoque transiens propter res-
pectum rationis ad realem effectum in creatu-
ra: sicut creatio, conseruatio & huiusmodi,
quæ dicunt diuinam actionem, cum respec-
tu ad creaturas in propria natura termina-
tam.

Ferrar. in 2. *cont. gent. cap. 16. ratione 6.* ait
actionem transeuntem dupliciter sumi posse.
Vno modo secundum rem & secundum eius
propriam rationem: & sic est (inquit) motus
essentialiter, & connotat respectum in agente.
Alio modo secundum quandam similitudinē,
& modum significandi: & sic dicit aliquid in
agente remanens, quod significatur vt in aliud
transiens, in quantum per ipsum aliquid ab a-
gente distinctum producitur in esse. Sicut si
velle nostrum esset secundum se rerum produ-
ctiuum, adeò vt ipsum velle esset ipsum pro-
ducere res, esset secundum rei veritatem actio
immanens, quia esset idem omnino, quod vel-
le; tamen significaretur per modum in alterum
transeuntis. Actio ergo diuina qua res in esse
producuntur, cum non sit aliud quàm ipsum
velle diuinum, & ipsa Dei substantia, quæ à
genere motus est omnino separata, non est ac-
tio transiens secundum rei veritatem, sed ac-
tio immanens, quæ est velle & intelligere; se-
cundum enim quod Deus intelligit & vult, ita
res in esse procedunt absque vlla media actio-
ne & motu. Sed habet aliquam similitudi-
nem cum actione transeunte, in quantum per
ipsam aliquis effectus in creaturis relinquitur:
& idèò à nobis significatur per modum actio-
nis transeuntis in aliud, cum dicitur Deus pro-
ducit aut creat res. Vnde potest dici actio
transiens productiue, quia habet terminum
extrinsecum productum, non autem subiecti-
uè, quod est propriè esse actionem transeun-
tem; quia non recipitur in aliquo extrinseco
subiecto, sed remanet in agente. Hæc ibi Ferra-
riensis.

Bannes dicit tria. *Primum.* Creatio non
est actio transiens habēs esse subiectiue in crea-
tura, & in vniuersum nulla reperitur actio trá-
sientis Dei, quæ in creatura subiectetur. *Secū-
dum.* Creatio non est actio transiens Dei idé-
tificata cum potentia Dei. *Tertium.* Creatio
essentialiter & formaliter est actio Dei imma-
nens, habet tamen modum actionis transeun-
tis, & potest cum proprietate appellari actio
virtualiter transiens. Eandem sententiam &
modum dicendi sequitur Zumel. in d. *cto art. 3.*
q. 65.

Cai. *suprà q. 25. a. 1.* affirmat de mente D.
Thom. posse Deo tribui dupliciter actionem
transeuntem; Vno modo formaliter, & sic est
idem quod substantia diuina. Sed actio sic
sumpta dupliciter potest considerari, vt inquit
idem expositor in *quest. seq. art. 1. circa respons.*
ad 10. Primò secundum id quod in agente po-
nit actio, quatenus actio, & sic actio est in Deo
ab æterno. Secundò, vt infert ex se passionē
vel effectum: & hoc modo non est actus ab æter-
no: & idèò non dicitur Deus creasse mundum
ab æterno, nec modo creare animam Antichri-
sti. Alio modo tribui Deo potest actio tran-
sientis virtualiter, siue secundum efficaciam, a-
deò

deò vt actio sit formaliter immanens habet tamen efficaciam transeuntis illis verbis significatam, *Dixit & facta sunt.*

D. Th. hic ad 1. ait creationem actiue significare actione diuinam, quæ est eius essentia, cū relatione ad creaturam.

Resolutio. AD PROPOSITAE *controuersia definitionem* recolenda primò sunt ea, quæ supra notauimus q. 25. a. primo pro defensione sententiæ Caiet. & aliorum quorundam Thomistarum asserentium de mente D. Thom. actionem transeuntem essentialiter sumptam esse in agente. Vbi diximus sumi posse quatuor modis actionem in via D. Thom. scilicet antecedenter, essentialiter, concomitanter & formaliter: Et actionem essentialiter sumptam esse actualitatem & perfectionem agentis, & actum eius secundum, quo formaliter & intrinsecè vt propria causalitate dicitur agens, & hæc propriè nuncupatur actio Metaph. ad hanc enim scientiam propriè pertinet eius notitia. Actionem autem concomitanter diximus esse motum aut emanatione, aut rem vel formam fluentem: & hæc est & dicitur actio essentialiter apud Physicum: & ita quandoque sumitur etiam à Metaph. & à D. Thom. nonnunquam in Theologia, vt ibidem aduertimus. Ostendimus autem in dicta *controuersia* pluribus argumentis, & dictis A. nostri D. actionem essentialiter ac Metaph. sumptam, esse perfectionem agentis intrinsecam & absolutam: & eorum qui sententiam tuerentur oppositam, responsa confutauimus & argumenta dissoluimus: & ea præsertim, quæ de actione diuina procedebant.

Concordia Thomistarum. Deinde huic absoluendæ difficultati maximè necessaria sunt ea, quæ supra q. 14. art. 8. in secunda *controuersia* diximus de identitate & modo distinctionis actuum diuini intellectus practici, voluntatis & potentie; ex eis enim benè perceptius apparebit nullum esse in rei veritate discrimen inter sententiam Cai. & Capr. & aliorum Thomistarum in re præsentī: quamuis Ferrar. & alij post eum opinentur, ac profiteantur se contradicere Cai. Vt enim ibi notauimus ex D. Thom. in quol. 6. a. 2. omnis actio rei cuiusque simplicis est secundum proprietatem, ac modum naturæ illius: ac proinde omnis actio Dei & Angeli, quorum simplex est & intellectualis natura, est secundum intellectum à voluntate motum, quæ inclinatio est naturæ intellectualis, sequens formam intellectam: atque ideò Deus & Angelus agunt per suæ voluntatis imperium. Itaque formaliter & Metaphysicè loquendo, id est secundum modum quo substantijs intellectualibus à materia separatis, vt à materialibus ac sensibilibus distinguuntur, congruit intelligentia nostra, non sunt in Angelo & multò minus in Deo distincti formaliter actus imperatiuæ voluntatis, & actus executiuæ potentie: sicut nec ibi formaliter distinguuntur voluntas & executiuæ potentia. Et quoniam actus imperij, qui simpliciter & propriè loquendo est actus intellectus & scientiæ practicæ, includit actum voluntatis & executiuæ potentie: ideò actus imperij ipsa est essentialiter actio diuina, vel Angelica transeuntis, quæ in Deo perfectio est infinita, & eius substantia in Angelo verò perfectio & actualitas accidentalis. Sed quia ratio motiua conuenit voluntati, propter quod ei nonnunquam tribuitur actus imperij, scilicet loco *superius allegato*, & alibi vim & rationem executiuæ potentie tribuit voluntati: cum ta-

men actus imperij, qui simpliciter est actus intellectus, sit proximè & immediatè productiuus, vt ibidem ostendimus. Est igitur actio transeuntis in Deo formaliter idem quod actus imperij, per ea verba significatus *Gen. 1. Dixit Deus fiat lux. &c.* Quomodo verò sit actio transeuntis, cum non recipiatur in passio, vel in re facta, sed in Deo maneat vt eius substantia & infinita perfectio, declarat Capr. dicens ad 6. *Aureoli* concedi posse diuinam actionem dici quadoque transeuntem, propter respectum rationis ad realem effectum in creatura: sicut creatio & conseruatio, quæ dicunt diuinam actionem cum respectu ad creaturam in propria natura terminatum, vt hic etiam significat S. Th. ad primum. Quod tamen non ita intelligendum est, quasi per respectum rationis formaliter constituatur actio in Deo transeuntis: cum nullo intellectu considerande creatio sit verè & propriè transeuntis, sed ad solū modum nostrum concipiendi pertinet ea relatio rationis. Ad cuius euidentiam.

*Tertio considerandum est actionem essentialiter ac Metaphysicè sumptam, non ideò dici transeuntem, quia secundum seipsam formaliter transeat in passum, vel effectum actione productum, veluti effluxus ab agente in passum, aut rem ab ipso agente productam; id enim proprium est actionis Physicè sumptæ, quæ dicitur actio concomitanter: Sed dicitur actio Metaphysicè transeuntis, eo quod effectum habeat siue terminum, non in ipsius agentis operatiua potentia, sed extra productum. Hanc enim supra quæst. 27. art. 1. diximus esse differentiam inter actiones immanentes & transeuntes, quod per illas nihil ad extra produciatur, harum verò terminus est aliquid ad extra productum. Sed hoc interest inter actionem Dei & creaturæ, quod hæc essentialiter ordinatur ad passum, vt ad finem proximum; est enim vt ait Cai. supra q. 25. art. 1. propter perficiendum passum: sed talem ordinem non habet actio Dei ad creaturam, sed potius è contra, res actione diuina producta ad actionem ipsam, quæ Dei substantia est, ordinem habet: cum ab ea tota dependeat in fieri & conseruari: ac proinde res quælibet à Deo creata relatione reali refertur ad ipsum, & ad eius operationem: cui relationi necesse est, vt ex parte Dei & actionis eius, altera quædam intelligatur relatio correspondens; quæ, cum realis non sit, esse relationis formale tantum habet, quod à nobis conceptum rationis esse dicitur; quamuis, modo quodam superius expresso *quæst. 13. art. 7.* ea relatio sit nullo intellectu considerante, & ei congruat esse reale, non propria sed aliena realitate. Est igitur in Deo verè & realiter actio transeuntis, sicut verè & realiter Deus creator est & prima rerum omnium causa; & verè ac realiter res emanant & conseruantur à Deo: quamuis ipsa diuina actio, quæ Dei substantia est, & infinita perfectio, secundum seipsam non effluat à Deo in creaturam, vt fiat eius perfectio formaliter; id enim proprium est actionis Physicæ, quæ longè distat à celsitudine actionis Metaphysicæ, & per Analogiā ad eam dicitur actio: licet illa primò, vt prius ac magis nota, fuerit actio nuncupata.*

Et ex his sequitur nullam esse nisi verborum aut modi loquendi diuersitatem inter Cai. Capr. Cai. & Ferrar. ac alios Thomistas negantes actionem in Deo formaliter transeuntem. Nam hoc ipso, quod actum diuinæ voluntatis & imperij

Offenditur actionem diuinam essentialiter sumptam esse formaliter transeuntem: & concomitanter sententiam Thomistarum.

Conciliantur Thomistæ.

perij ad producendum asserunt efficacem, ra-
tionem illi tribuunt actionis formaliter tran-
seuntis, quæ per hoc, ut diximus discriminatur
ab immanenti, quod per hanc nihil omnino, per
illam verò semper aliquid efficitur ad extra.
Sed quia velle diuinum, & intelligere, tam ex
suo genere, quam ex obiecto per se primo,
quod est essentia ut prima bonitas & veritas,
non habent ut extra producant, sed ut sic actio-
nes tantum formaliter sunt immanentes: vim
autem productiuam habent in ordine ad obie-
cta secundaria siue terminos, qui sunt creature
idcirco negant absolute Capr. & alij actionem
in Deo formaliter transeuntem, affirmant autē
formaliter immanētem, quæ virtutem habeat &
efficacitatem transeuntis. Verum, si eadem in-
tellectus & voluntatis actio sumatur, ut ratio-
nem & modum habet imperij, productio ipsa
est actio diuina formaliter transiens, ut Caiet.
affirmat: atque idēd S. D. in dicto art. 1. q. 25. in
responsionibus ad argumenta dupliciter ait a nobis
actiuam in Deo concipi posse potentiam; Vno
modo, ut principium executiuum eius quod
voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit,
ab eis ratione distinctum. Alio modo, ut idem
sit quod ipsa diuina scientia vel voluntas, qua-
tenus principium est rerum effectiuum. Iuxta
priorem dicendi modum statuitur actio transi-
ens in Deo formaliter: secundum alterum ve-
rò dicendi modum in Deo non ponitur eadem
actio nisi virtualiter, ut ibidem aduertit Cai.
sic enim consideratur actio intellectus, siue sci-
entia & voluntatis, ut secundario tantum res-
picientes creaturam; priori verò modo consi-
deratur actio diuina potentia, ut ad creaturam
veluti possibilem per se primò relata, quomo-
do rationem habet actionis formaliter transe-
untis.

*Actiōnem
Dei transe-
untem non
solum ma-
terialiter,
sed etiam
formaliter
in actio est
esse in Deo
ab æterno,
non tamen
in passionē,
vel effectū
infero.*

Quarto sciendū est actionem Dei transeuntem
dupliciter sumi posse. Vno modo materialiter:
& sic idem est quod essentia diuina, & Deo
conuenit ab æterno. Alio modo formaliter,
quatenus scilicet actio est: cuius tñ est duplex
consideratio; Vna secundum eam rationem,
qua in Deo agēte est, ut eius actualitas & sum-
ma perfectio: & sic etiam actū in Deo est ab
æterno; alioquin esset ab æterno Deus agens in
potentia tantum, & ei ex productione creatu-
rarum in tempore fieret non exiguæ perfectio-
nis accessio: Altera secundum eam rationem, qua
passionem infert ex se vel effectum: & sic actū
non est ab æterno; cum nihil sit à Deo productū
ab æterno: est tamen illatio passionis vel effe-
ctus ab æterno, in actiua Dei potentia, quod est
esse aut contineri virtualiter in ea, non forma-
liter, ut notat Cai. q. in immediatē seq. a. 1.

*Dubitatio
& solutio.*
Cur autem ex actione Dei æterna formali-
ter in actū, prout est diuina perfectio, non se-
quatur effectus ab æterno: declarat S. D. in art.
predicto ad ult. his verbis. *Postea actione sequitur
effectus secundum exigentiam forma, quæ est princi-
pium actionis. In agentibus autem per voluntatem,
quod conceptum est & pradisinitum, accipitur ut for-
ma, quæ est principium actionis. Ex actione igitur Dei
æterna non sequitur effectus æternus, sed quale Deus
voluit, ut scilicet haberet esse post non esse. Hæc ibi.
Quæ latius explicat idem S. D. de pot. q. 3. a. 17.
& melius in secundo cont. gent. ca. 35. & ibi Fer-
rar. post Cap. loc. superius allegato ad primū Aureo-
li, contra primam concl. ubi totam hanc materiam
vberissime versat, & illustrat mirifice diluēs sub-
tiliter predicti authoris sophismata. Vide etiam
quæ de hac difficultate scribit Ban. dub. 1. in resp.*

Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

ad 4. suum argum. ex D. Th. & Capr. Est igitur
ab æterno creatio actiua in Deo actio for-
maliter transiens, ad quam non ab æterno, sed
in tempore sequitur effectus, iuxta modum
& præfinitionem diuinæ sapientiæ & volunta-
tis.

*PRIMA CONCL. Creatio actio non est influ-
xus realis & absolutus, quo creatura ex tempore
emanant à Deo, qui sit idem realiter quod creatura
producta, & ab ea solum formaliter distinguatur.*
Probatur primò; quia creatio actiua est reali-
ter essentia Dei, cui repugnat identitas cum
creatura. Secundò; quoniam, ut ait S. Th. su-
prà q. 47. a. 1. ad 2. ablato motu, nihil aliud est a-
ctio, quam ordo originis secundū quod à causa
aliqua vel principio procedit, id quod est à prin-
cipio: quauis quia modus significandi sequitur
modum intelligendi, creatio significetur per
modum mutationis, ut dicitur in articulo præce-
dente ad 2. Igitur actiua creatio non est absolu-
tus influxus, qui sit idem realiter quod creatu-
ra.

*SECUNDA CONCL. Creatio actiua non est
relatio creata, quæ Deum extrinsecè denominet a-
gentem.* Probatur; quia actio essentialiter est a-
gētis intrinseca perfectio ergo nō est relatio ex-
trinsecè denominans. Secundò; quia illa relatio
est passiuæ, creatio formaliter; ergo non est for-
maliter creatio ut actio. Probatur sequela; quia
formaliter distinguuntur actio & passio. Ante-
cedens autem patebit in sequenti controuersia.

*TERTIA CONCL. Creatio concepta ut actio
non est medius actus ut via inter creatorem & cre-
aturam, nisi secundum modum intelligendi & signi-
ficandi.* Probatur primò, quia creatio actiua est
ipsa diuina essentia. Secundò; quia creatio, ut
accipitur à Vasquezio, contra quem statuitur
hæc conclusio, est realiter ipsa relatio crea-
ta existens in creatura; ergo se tenet ex parte
creaturæ.

*QUARTA CONCL. In Deo est actio transiens
formaliter, quæ dici potest actio essentialiter Meta-
physicè.*

*QUINTA CONCL. Creatio actiua est actio
transiens in Deo existens idem cum eius substantia, ut
eius infinita perfectio cū relatione rationis ad crea-
turam.* Hæc patet ex dictis, & habetur hic ex
respons. ad 1. arg. & de pot. q. 3. a. 3. in c. & ad 2. &
alibi.

*SEXTA CONCL. Probabilis est ea sententia,
quæ docet creationem actiuā esse formaliter actionē
Dei immanentem, sed habere modum actionis transi-
euntis.*

*CONTRA primam concl. argument. Moli-
na. Creatio actiua non est velle & intelligere
Dei, nec respectus rationis in Deo, nec relatio
realis creaturæ ad Deum; ergo est influxus rea-
lis in creaturam, à quo Deus creans denominatur.
Conseq. videtur euident ab enumeratione suf-
ficienti. Antecedentis verò prima pars proba-
tur primò; quia creatio est actio transiens; igitur
est in passo; igitur nō est velle & intelligere
Dei. Secundò; quia velle diuinum est id, quo tā-
quam principio efficiente Deus creat & pro-
ducit res; ergo non est ipsa creandi actio. Secū-
da verò pars probatur; qm̄ ut dictum est, actio
transiens est in passo, respectus verò rationis
principij efficiētis ad res productas est in Deo:
ideo ridiculum est asserere actionem creandi,
per quam Deus formaliter res producit, & à
qua formaliter dicitur creans, esse merum ens
rationis. Tertia deniq; pars probatur; quia res-
pectus eius, quod ab alio, & à quo aliud, qui*

*Obi 1. con-
s. con.*

inter Deum & creaturas cernuntur, consequuntur creaturas productas, suntque posteriores illis in genere causae efficientis: sed actio in genere causae efficientis antecedit effectum, estque immediatior principio efficiendi, quam effectus per eam productus; ergo creandi actio & creatio passiva non sunt respectus illi. Secundò. Relatio effectus ad causam fundatur in actione, per quam Deus producit creaturas, ergo est posterior actione, per quam Deus producit res, & simul natura cum relatione causae, quae se tenet ex parte Dei; ergo relatio illa, nec est actio nec complet ratione actionis, per quam Deus producit res. *Resp.* falsum esse antec. quoad primam partem. Ad primam probationem negatur prima consequentia, loquendo de actione transeunte Metaphysicè, sed sequitur tantum illam habere effectum realiter productum ad extra. Ad secundam probationem negatur antecedens formaliter loquendo; est enim velle diuinum ipsa Dei actiua productio. Ad reliquas probationes non est necesse respondere. *Aduerte tamen* respectum rationis ad creaturas secundum nos, nec esse actionem, neque actionis diuinæ complementum à parte rei, sed qua ratione tantum à nobis concipitur. Quomodo verò relatio realis in creatura sit passiva creatio, dicimus in seq. controuersia.

Obi. 2. Contra eandem concl. argumentatur Suar. *Primò.* In calefactione & omnibus similibus dependentia qua fit calor in passo, non alia ratione est actio caloris existentis in igne, nisi quia est fluxus quidam caloris ab illo emanans: sed dependentia, qua fit creatura ab ipso Deo, est fluxus quidam manans ab ipso Deo; ergo habet veram rationem actionis. *Resp.* falsam esse maiorem loquendo de actione Metaphysicè; est enim actio actus, & perfectio potentiae, prius natura, quam fluxus ille.

Replica. Sed hanc respons. in simili sic arguit Suar. Nulla potentia actiua ut sic recipit complementum seu actualitatem ex actione, sed solum exercet suam actualitatem: hoc autem exercere non est se actuare, sed aliud in actum reducere, quod Deo etiam conuenit.

Probatur assumptum. Nam, quaelibet potentia merè actiua, solum est extrinseca denominatio; potentiae enim actiuae actione immanente seipsas actuant, non tamen ut actiue tantum sunt, sed quatenus sunt etiam passivae.

Solut. *Resp.* assumptum esse falsum loquendo de actione Metaphysica. Ad eius probationem negatur assumptum. Ad cuius probationem dico potentiam actiuam ut actiua est seipsam actuare, si dictio ut specificet conditionem agentis creati: quamuis si eadem vox specificet rationem agendi, verum sit illud assumptum, ut etiam supra diximus in dicta controu. de actione transeunte, in responsione ad primum argumentum.

Obiect. 3. Secundò. Nihil obstat, quo minus hic fluxus creationis ut à Deo, habeat veram rationem actionis; ergo. Antecedens probatur. Nam vel obstat carentia subiecti, & hoc non; quia dependentia passiva praecedit rem factam, ut via, & tamen non inest subiecto; ergo similiter actiua potest praecedere, & non inesse alicui subiecto. Vel obstat perfectio diuinæ potentiae, & hoc non: quia actio transiens non perficit potentiam à qua fluit, & praesertim diuinam, quae non est ex se ordinata ad actionem. Vel obstat mediatio inter effectum & potentiam, & hoc non; quia mediat etiam dependentia passiva, & hæc

A mediatio prouenit ex limitatione & potentialitate ipsorum effectuum: ergo. *Resp.* oblatre solut. propriam rationem & quidditatem actionis, tamen Metaphysicè quam Physicè: Nam actio Metaphysica est formalis perfectio & actualitas potentiae: actio verò Physica, si propriè loquendum sit, mutatio quadam est, quae praesupponit materiam: cuius defectu, nec ipsa creatio passivè sumpta propriè passio est aut mutatio, sed modum solum habet passionis & mutationis, ut hic, & alibi saepe docet D. Th.

Sed contra hanc responsionem trahi potest argumentum hoc ex Suar. Ratio praecisa actionis non includit motum neque mutationem, sed fluxum seu dependentiam cum transcendentali habitudine ad principium à quo fluit; ergo. *Resp.* falsum esse antec. de actione Physica loquendo, prout actio Physica distinguitur à Metaphysica, quae est formalis perfectio potentiae: Habebit quidem fluxus ille siue dependentia modum quandam actionis & passionis, non erit tamen actio & passio Physica verè & propriè, sed abusiue & æquiuoce ac impropriè; nec de nominibus hic expedit litigare.

Tertium eiusdem authoris argumentum ex supradictis perspicue soluitur.

CONTRA secundam concl. argumentatur Valsq. *Primò.* Quia D. Th. hic, & Caiet. & Ferrar. in 2. cont. gent. cap. 16. & 18. & Capr. in 2. dist. 1. q. 2. & alij Scholastici dicunt creationem nihil aliud esse secundum rem, quam relationem ipsam creaturae pendens à creatore. *Resp.* D. Solut. Tho. & alios loqui de creatione passivè sumpta, non autem prout est actio.

Secundò. Si actioni desit ratio motus & transmutationis, nihil aliud videtur superesse, quam pura relatio: nec alio modo nobis explicari aut intelligi potest, quam conceptu solius relationis; ergo est relatio. Antecedens est D. Th. supra q. 41. a. 1. Et confirmatur ex simili argumento D. Thom. in materia diuinarum originum, quo utitur in dicto a. ad 2. ad probandum diuinas origines esse meras relationes. *Resp.* antec. verum esse de sola actione concomitantè, siue Physicè sumpta, de qua loquitur ibi D. Th. ut ex ea veluti notissima ducat non in cognitione actionis Metaphysicae, quae fundamentum est illius relationis, quae remanet in agente ablato motu.

Tertio. Quamuis actio, quae ex genere suo non est motus, sit in agente, Deus tamen non est capax alicuius relationis ex tempore; ergo à creatione existente in creatura denominatur creans. *Resp.* argumentum hoc falsum supponere videlicet actionem transeuntem etiam Metaphysicè sumptam ablato motu nihil aliud esse, quam relationem: nos autem dicimus esse realem & absolutam agentis actualitatem, & perfectionem, quae praecisa Physicae actionis motu remanet in agente, cum relatione praedicta.

CONTRA tertiā argumentatur Valsq. ex simili modo concipiendi diuinā originem actiue & passivè ad modum viae, priusquam intelligatur relatio, & persona per eam constituta, concludens hunc ordinem ad solum nostrum modum concipiendi pertinere; quod gratis admittimus, cum D. Th. in dicto art. 1. q. 41.

CONTRA quartam concl. sunt argumenta superius soluta q. 25. art. 1.

CONTRA quintā concl. argumentatur Bañ. obi. 1. cont. & Zumell. *Primò.* Si creatio est actio transiens identificata cum essentia Dei, sequitur aliquam perfectionem Deo aduenire ex tempore; consequens

quens est falsum; ergo & antecedens. Probatur A
sequela; quia creatio, quæ essentialiter est actio
transiens, non potest esse, nisi quando transit
in effectum ad extra; quia natura actionis tran-
seuntis est, ut transeat in effectum extra poten-
tiā: ergo, si creatio est essentialiter actio transiens,
non est in Deo, nisi quando actu transit in cre-
aturam ad extra. *Resp.* nullam esse conseq. Ad
eius probationem dico primò actionē Dei es-
sentialiter sumptam non transire formaliter in
effectum ad extra; ac proinde, quoad id, quod
ponit formaliter in agente, esse antequam actu
producatur effectus ad extra. Secundò dico natu-
ram actionis transeuntis Metaphysicā esse, ut
effectiue transeat in effectū ad extra, iuxta mo-
dum formæ, quæ principium est operationis, ut
ait S. D. g. seq. ar. 1. ad ult. & 2. cont. gent. cap. 35. &
ideò in agentibus per voluntatem non sequitur
effectus nisi secundum conceptionem & præfi-
nitionem agentis: nec ex actione Dei æterna se-
quitur effectus æternus, sed qualem Deus vo-
luit, ut scilicet haberet esse, post non esse.

Sed hanc responsi. impugnat Zumel. Quoniam
(inquit) non potest intellectus percipere, quòd
actio sit in actu transiens, & quòd non sit termi-
nus illius actionis, & quòd efficiens actu opere-
tur, & nihil agat, præcipue, cum nullum sit
impedimentum, nec ex parte virtutis actiue,
nec ex parte subiecti; virtus enim creatiua de
nihilo producit rem. *Resp.* primò cum Capr. ad 4.
Aureoli. & D. Tho. de potentia q. 3. art. 17. ad 12.
quod actio Dei est æterna; dicitur autem incipere a-
gere ratione noui effectus qui ab æterna actione con-
sequitur dispositionem volutatis quæ intelligitur qua-
si actionis principium in ordine ad effectum. Hæc ibi
D. Th. Et ibidem ad trigessimum: Ex parte (inquit)
ipsius Dei facere non importat aliquid, quod sit aliud
quam dicere: non enim actio Dei est accidens sed eius
substantia: sed facere importat effectū actualiter ex-
istentem in propria natura, quod per dicere non im-
portatur. Ex quibus deducit Capr. hanc non ef-
fe concedendam, Deus faciebat ab æterno; hanc
verò concedi posse, Deus agebat ab æterno; quo-
niā agere, ut ait D. Th. in 3. s. dist. 35. q. 1. ad 1.
proprie loquendo est operatio à voluntate el-
licita vel imperata, in ipso operante consistens,
non in materiam exteriorem transmutandam
transiens, quia illa dicitur proprie facere. Se-
cundò respondetur actionem Dei non esse ab
æterno transeuntē, i. inferentē effectum; cū tñ
oēm habeat actualitatem, quæ conuenit illi, ut
est ab agente; Nec tamen sequitur effectus ab
æterno: tum quia non dependet eius actualitas
ab effectū: tum quia Deus non est agens naturale,
sed voluntariū, ad quod sequitur effectus iuxta
modum formæ, quæ est agendi principium, ut
ante diximus: Argumentum autem procedit de
agente naturali.

Secundò. Siue creatio ab æterno, siue ex tem-
pore conueniat Deo, sequitur ex illa quinta cō-
clusionē pefectionem aliquam Deo conueni-
re, quæ possit non conuenire, quod est falsi-
simum. Probatur sequela: quia creatio, quæ est
actio transiens, potuit non competere Deo: sed
creatio, iuxta hanc sententiam, est actio transiens
identificata cum diuina essentia, estque perfe-
ctio ipsius Dei; ergo &c. *Resp.* nullam esse con-
seq. Ad probationem dico creationem, quæ est
actio transiens, potuisse non competere Deo se-
cundum eam rationem, quæ infert ex se ef-
fectum, non autem secundum eam rationem, quæ
agentis perfectio, seu quo ad id, quod ponit in
agente.

Contra eandem concl. sunt argumenta Aur.
apud Capr. ab eo soluta.

CONTRA vltimam concl. sunt argumenta,
quæ proferunt hic & soluunt Ban. & Zumel.

SECUNDA CONTROVERSA.

An creatio passiuā si relatio realis in creatura, &
qualis sit hæc relatio?

MOLINA cōsequenter loquens ad ea, quæ
de creatione dixit prout actio est, affir-
mat creationē passiue sumptam esse realem in-
fluxum absolutum absq; mutatione, & esse ve-
ram passionem de prædicamento passionis, di-
stinctam formaliter à creatione actiua, & à ter-
mino producto, nempe à creatura: & hæc crea-
tionem esse creaturā, prout creatura dicitur et-
iam id quod concreatur.

Eandem sententiam sequitur Suarez disp. 20.
Met. sect. 5. ubi ait dependentiam, de qua in
precedenti controversia, non habere veram ratio-
nem mutationis aut passionis, habere tamen ve-
ram rationē viæ seu fieri creaturæ, & sic appella-
ri creationem passiua: & eandē habere etiam
veram rationem emanations à Deo, & sic verè
ac proprie dici posse actionem ipsius Dei for-
maliter transeuntem, quatenus scilicet ab ipso
Deo est.

Vasquez dicit quatuor. *Primum.* Creatio nō
est quid absolutum præuium relationi produ-
cti in creatura. *Secundum.* Creatio est relatio
realis creaturæ pendētis à creatore. *Tertium.* Re-
latio creationis non distinguitur realiter, neq;
ex natura rei formaliter, sed ratione tantum à
substantia creaturæ. *Quartum.* Hæc relatio non
est in prædicamento.

Ban. hic tria dicit. *Primum.* Creatura duplici
relatione reali refertur ad creatorem, scilicet trā-
scendentali & prædicamentali. *Secundum.* Relatio
transcendentalis creaturæ ad creatorem so-
la ratione distinguitur à creatura: prædicamen-
talis verò relatio differt realiter à creatura sal-
tem formaliter. *Tertium.* Creatio passiuā signifi-
catur per modum passionis & mutationis, non
tamen est passio aut mutatio, sed sola relatio.
Eandem ferè sententiam sequitur Zumel. inf. q.
65. ar. 3. ubi tamen nihil meminit de relatione
transcendentali.

D. Th. hic cuius mentem sequuntur, & expli-
cant Capr. in secundo dist. 1. q. 2. Caiet. super hoc
a. & Ferrari. in secundo cont. gent. cap. 18. affir-
mat creationem passiue sumptam esse relatio-
nem realem in creatura, significatam ad modū
mutationis, & ut media inter creatorem &
creaturam: cum tamen non sit mutatio verè &
realiter creatura. Eandem sententiam sequitur
Valent. super hoc art.

SUPPONENDUM est in primis veluti certū,
non solū in doctrina D. Th. sed etiā in opinione
omnium scribentium Theologia, creationem
siue sumatur actiue siue passiue, non esse muta-
tionem, nisi secundum modum nostrum conci-
piendi & significandi, ut hic affirmat S. D. & la-
tè probat in 2. cont. gent. cap. 17. & in 2. dist. 1. quæ-
st. 1. art. 2. & de pot. quæ. 3. art. 2. & in præce-
dente quest. art. 2. ad 2. Vtitur autem S. D.
de potentia, & in quæ. præced. art. 2. In omni muta-
tione & motu oportet esse aliquid aliter se ha-
bens nunc quam prius: sed in creatione non po-
test esse aliquid idem aliter se habens nunc
quam prius; ergo. Maior probatur: quia nomē
creaturæ,

Sententiæ
Dofforum.

Resolutio.
Creationem
non esse mu-
tationem: cū
proprie non
habet com-
mune sub-
iectum, nec
ibi sit actio,
aut passio.
Physica, sed
actio tantum
Dei Meta-
physica &
essentialis
dependentia
ex parte
creaturæ.